

Naturmangfoldloven – vårt viktigste naturvernverktøy

I dag er det tillatt å utrydde arter og ødelegge unike naturområder i Norge, noe som er i strid med internasjonale konvensjoner (FN-konvensjonen om biologisk mangfold og Bern-konvensjonen). Naturmangfoldloven må bli verktøyet som stopper ødeleggelse av norsk natur, både til lands og i havet.

Norge står i likhet med andre land i verden overfor store utfordringer mht. å bremse tapet av biologisk mangfold – vårt livsgrunnlag. Stortinget har vedtatt at Norge skal stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Den nye naturmangfoldloven vil legge føringer for norsk areal- og naturforvaltning i mange tiår framover og kommer til å være det viktigste verktøyet i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfoldet.

Lovforslaget fra 2004 utgjør en stor forbedring i forhold til dagens lovverk. Ikke minst er det viktig at loven har et større virkeområde, at sentrale miljøprinsipper er nedfelt og at loven skal være retningsgivende for andre sektorlover. Dessuten har lovforslaget klare bevaringsmål for arter, naturtyper og økosystemer og er mer oppdatert i fht. internasjonale avtaler på området. Men lovforslaget er allikevel et kompromiss mellom mange interesser og er for svakt på noen sentrale punkter.

WWF oppsummerer her de viktigste punktene i loven som må til for å stanse tapet av biologisk mangfold og sikre robuste økosystem i norsk natur.

1) Loven må gi beskyttelse til prioriterte arter

Selv om nærmere 2000 arter i følge Norsk Rødliste 2006 er truet, medfører det i dag ingen plikt for verken sentrale eller lokale myndigheter til å foreta seg noe som helst for å redde disse artene for framtida. Tvert om drives det i dag fortsatt lovlig høsting på en rekke truede arter, og truede arters leveområder kan fritt bygges ned. Eksempler på arter som står på den norske rødlista og mangler lovfestet beskyttelse:

Mange av hubrobestandene i Norge viser betydelige bestandsnedganger. Utbygging av veier, kraftlinjer og vindkraftanlegg er noen av de største truslene. Lavarten huldrestry har gått sterkt tilbake i løpet av de siste 50 år, en av hovedårsakene er skogbrukets flatehogst. Mye tyder på at tilbakegangen har akselerert de siste 10-15 årene. Dårlig spredningsevne forsterker denne tendensen. Hummer er på den norske rødlista etter mange års overfiske. Fisket er ikke kvoteregulert og det ulovlige fisket tar i tillegg ut en stor andel.

- Naturmangfoldloven må inneholde regler for forvaltningen av prioriterte arter, utpekt på bakgrunn av vitenskapelig kriterier.

2) Loven må sikre god forvaltning av truede naturtyper.

Det aller meste av Norges areal og biologiske mangfold befinner seg utenfor de vernede områdene. Her er det kommunene som bestemmer over arealbruken, hovedsakelig etter plan- og bygningsloven. Av alle trusler mot det biologiske mangfoldet er det arealbruken som er den største. Beskyttelse og tilpasset forvaltning av truede naturtyper er mangelfullt, preget av dårlig datagrunnlag og i liten grad basert på faglige kriterier. Norge har vernet artsfattig og lite

konfliktfylt natur og ikke artsrike områder på biologisk produktive arealer. Resultatet er at størstedelen av vernearealene er stein og fjell. Mange av de biologisk sett rikeste områdene som mange av våre skogtyper, kystarealer og marine naturtyper er også under sterkt press for utbygging og ødeleggelse, eksempelvis edelløvskog, rik sumpskog, raviner, rikmyr, elvedelta, havstrand og øvrig strandsone, tareskog og korallrev.

- Det er nødvendig med regler som sikrer god og faglig basert forvaltning av ”utvalgte naturtyper”, dvs. naturtyper som er i ferd med å forsvinne fra landet.

3) Loven må inneholde en handlingsplikt for å treffe tiltak dersom arter eller naturtyper viser en utvikling som er i strid med bevaringsmålene i loven.

I forslaget til naturmangfoldlov er det lagt opp til at myndighetene *kan* foreta seg noe dersom arter eller naturtyper har en utvikling som strider mot det generelle bevaringsmålet i loven. Dersom naturmangfoldloven skal bli et like godt naturvernverktøy som habitatdirektivet, må myndighetene ha en *handlingsplikt* dersom en art eller naturtype er truet, slik systemet er i EU under habitatdirektivet. I EU er det en vitenskapelig komité som utarbeider lister over arter og naturtyper som skal føres opp på habitatdirektivets lister. Statene plikter å sikre bevaringen av denne truede naturen og de kan påføres bøter dersom de ikke gjør det.

Tidligere var sommerfuglen rødknappvikler lokalisert flere steder her i landet. Sommerfuglen er helt avhengig av én spesiell blomst, rødknapp. Denne blomsten vokste i skråningen ved Kjevik flyplass, som i 2007 var eneste gjenværende lokalitet for sommerfuglen, men i fjor sommer ble blomsterenga hvor sommerfuglene levde, sprøytet – med åpenbare konsekvenser for den ekstremt sjeldne arten. I dagens naturvernlov finnes det ingen mekanismer som kan stoppe slike ødeleggelse av leveområder. Ingen har plikt eller makt til å gjøre noe med det. Den nye naturmangfoldloven, som skal legge føringer for natur- og arealforvaltning i mange tiår framover, må kunne hindre slike fremtidige inngrep.

- Loven må inneholde en klar handlingsplikt som pålegger myndigheter å treffe tiltak dersom arter eller naturtyper er truet
- Naturmangfoldloven må dessuten ha klare sanksjonsmekanismer hvis regler for ivaretagelse av prioriterte arter og utvalgte naturtyper blir brutt.

4) Loven må omfatte norsk økonomisk sone.

Norges økonomiske sone utgjør 85 % av norsk natur. I dag er ingen rent marine områder vernet etter naturvernloven. Det er kun et område som er midlertidig vernet; Tautra i Trondheimsfjorden. Dette til tross for at det er et stort behov for å sikre marint vern av områder som har størst naturrikdom.

I dag har sjøpattedyr, sjøfugl, fisk og andre marine organismer ingen annen beskyttelse enn gjennom sektorlover som gjelder til havs. Disse lovene er ment først og fremst for næringsinteresser og prioriterer ikke beskyttelsen av truede arter eller naturtyper. Sjøfuglene er i en spesiell stilling her. Uten at Norges økonomiske sone er med i den nye naturmangfoldloven, har alle Norges sjøfugler ingen annen beskyttelse enn reirplassene på land. Maten og hoveddelen av leveområdene til fuglene, havet, er uten juridisk beskyttelse.

- Hele norsk sone må beholdes i lovforslaget, slik §2 opprinnelig legger opp til.

5) Artsforvaltning: Fredningsprinsipp må gjelde også til havs.

En av de mest sentrale konfliktområdene i forbindelse med den nye loven er forslag om nye grunnprinsipper for artsforvaltningen. Mens vi i dag har et generelt fredningsprinsipp for viltarter på land, har det motsatte vært tradisjonen for høsting av arter i havet. Her har den generelle regelen vært at det er lovlig å høste marine ressurser så lenge det ikke er regler som forbyr eller begrenser det. Speilvendingsprinsippet på land sikrer at staten alltid gjør en vurdering før en art kan høstes. I marin sektor er det mange eksempler på at høsting har gått for langt, og at resultater av overbeskatning mer eller mindre har vært irreversible.

- Fredningsprinsippet må innføres til havs og § 15 utvides slik at også marine arter får den nødvendige beskyttelsen mot uvettig høsting.

6) Regler for fremmede arter må omfatte landlevende planter.

Naturmangfoldloven må ha regler for innførsel og utsetting av fremmede arter, også planter. I forslaget er landlevende planter unntatt fra det generelle regelverket. Dette er for svakt. Fremmede arter skaper ofte store problemer i vår natur og landlevende planter, spesielt hageplanter og fremmede treslag er noe av hovedproblemet. Mange arter invaderer store områder og utrydder stedegne planter og tilhørende økosystemer. Har slike arter først etablert seg, er det svært kostnadskrevenende å fjerne dem igjen. Med klimaendringer vil problemet med fremmede arter bare øke. Dette underbygger enda mer behovet for å sikre et godt lovverk på dette feltet.

7) Loven må sette krav til kartlegging, kunnskapsnivå og tilstandsmål.

Det må settes større krav til at myndighetsutøving skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon og naturtypers økologiske tilstand. Dessuten må det settes krav til at ansvarlig myndighet har ansvar for å fremskaffe den kunnskapen som er nødvendig som grunnlag for faglig forsvarlig myndighetsutøving.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon:

Rasmus Hansson, WWF, tlf: 90 68 63 13, rhansson@wwf.no

Ingeborg Wessel Finstad, WWF, tlf: 93 48 26 93, iwfinstad@wwf.no